

מתי הקב"ה נושא פנים

לֹא יֵשֵׁא פָנִים וְלֹא יִקַּח שָׂחָד

(דברים י"ז)

בפרשתנו אומר משה לבני-ישראל, כי הקב"ה הוא "הא-ל הגדול, הגיבור והנורא, אשר לא יישא פנים ולא ייקח שוחד"¹. הדבר דורש ביאור: הלוא קודם לכן אומר הקב"ה: "יישא ה' פניו אליך"², וכאן נאמר שהוא אינו נושא פנים?

רש"י מפרש, שהפסוק "אשר לא יישא פנים" אמור על מצב שעם-ישראל פורק את עולו של הקב"ה – "אם תפרקו עולו". אבל עדיין יש להבין: וכי במצב שעם ישראל עושה את רצון ה' יש צורך בנשיאת פנים? והלוא כל הצורך בנשיאת פנים הוא כשיש כעס מצידו של הקב"ה על עם-ישראל, וכפי שרש"י עצמו מפרש על הפסוק "יישא ה' פניו אליך", שהכוונה היא – "יכבוש כעסו". אם-כן, למה במצב ש"תפרקו עולו" לא יישא ה' פנים לעמו?

מידה של יראה

קודם לכן מתאר משה רבנו את חטאי ישראל במדבר, ואחרי כל זאת הוא אומר: "ועתה ישראל, מה ה' אלוקיך שואל מעמך, כִּי-אם ליראה את ה' אלוקיך"³. על כך מפרש רש"י: "אף-על-פי שעשיתם כל זאת, עודנו רחמיו וחיבתו עליכם, ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם כִּי-אם ליראה".

כלומר, הקב"ה אכן נושא פנים לישראל ומוכן לסלוח ולמחול גם כשעם-ישראל חוטא לו, אך זאת בתנאי שעדיין נשארת בעם מידה של יראת שמים. כל עוד יהודי מרגיש את עולו של הקב"ה, מוכן הקב"ה למחול ולסלוח גם אם האדם חוטא ועובר על רצון ה'.

איור תוכנית

(1) דברים י"ז.

(2) במדבר ו, כו.

(3) דברים י"ב.

פריקת עול

לכן רש"י מדייק בלשונו ומדגיש שכאן לא מדובר בסתם חטאים ועוונות, אלא "אם תפרקו עולו". מתי הקב"ה "לא יישא פנים"? כאשר יהודי מגיע לידי פריקת-עול מוחלטת. הוא פרק מעליו לגמרי את עולו של הקב"ה, אינו מרגיש עצמו עבד ה', ונדמה לו שהוא חופשי לעשות ככל העולה על רוחו – "בשרירות ליבי אלך"⁴.

במצב כזה הקב"ה אינו נושא פנים, והוא גם "לא ייקח שוחד". אמנם גדול כוחה של צדקה, שהיא מכפרת על הנפש, אך זאת רק אם יהודי מקבל עליו את מרותו של הקב"ה ומכניע את עצמו לפניו. כל עוד הוא פורק עול, הקב"ה "לא ייקח שוחד" ולא יכפר על הנפש על-ידי מתן הצדקה.

נוטל "שוחד"

כאשר יהודי מכניע את עצמו לפני הקב"ה, אז הקב"ה 'נוטל שוחד'. וכך אומרים חז"ל⁵: "מניין שהקב"ה לוקח שוחד? שנאמר 'ושוחד מחיק רשע ייקח'⁶. ומה השוחד שנוטל מן הרשעים בעולם הזה? – תשובה ותפילה וצדקה".

זה כוחה הגדול של תשובה, שהיא מביאה לא רק לידי מחילה וסליחה, אלא הופכת את המעשה הרע עצמו – לטוב, ואת הזדונות לזכויות – "גדולה תשובה שזדונות נעשות לו זכויות"⁷, ועד שהם נהפכים "זכויות ממש"⁸.

(לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 73)

(4) דברים כט, יח.

(5) מדרש תהילים יז, ב. ילקוט שמעוני תהילים רמז תרע.

(6) משלי יז, כג.

(7) יומא פו, ב.

(8) תניא סוף פרק ז.